

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

KULTUR

Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2015-2018

Vedtatt i Hovedutvalg for regionalutvikling og kultur
25.03.2015

Innhold

1.	ET RIKT KUNST- OG KULTURLIV	4
1.1	Begrepsavklaringer	4
1.1.1	<i>Ytringskultur – et nytt kulturbegrep</i>	4
1.1.2	<i>Kvalitet</i>	4
1.1.3	<i>Mangfold</i>	5
1.2	Forankring av kulturpolitikken.....	6
1.3	Rammer for planarbeidet	7
1.4	Fylkeskommunens roller og virkemidler	7
1.4.1	<i>Bevilgende myndighet og regional utviklingsaktør – komplementære roller</i> 7	
1.4.2	<i>Økonomiske bevilgninger</i>	8
1.4.3	<i>Kompetanseutvikling og samarbeid</i>	8
1.5	Kunst- og kulturpolitiske mål for Buskerud	9
2.	SEKTOROVERGRIPENDE STRATEGIER	10
2.1	En kunnskapsbasert kulturpolitikk	10
2.2	Publikumsutvikling.....	11
2.3	Internasjonalisering	12
2.4	Verdiskaping og profesjonalisering	13
2.4.1	<i>Økonomisk verdiskaping på kunst- og kulturfeltet</i>	13
2.4.2	<i>Økte krav til profesjonalisering</i>	14
2.4.3	<i>Regionale fyrtårn</i>	14
2.5	Kunstnerpopulasjon og kulturell infrastruktur	15
2.6	Barn og unge – oppleve, utøve og medvirke.....	16
2.6.1	<i>Barn og unge som målgruppe</i>	16
2.6.2	<i>Den kulturelle skolesekken i Buskerud</i>	16
2.6.3	<i>Den kulturelle skolesekken i grunnskolen</i>	17
2.6.4	<i>Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring</i>	18
2.6.5	<i>Ungdommens kulturmønstring</i>	18
3.	BIBLIOTEK	18
4.	FESTIVALER	19
5.	MUSEER.....	20
5.1	Museumssektoren i Buskerud	20

5.2	Forvaltning, forskning, formidling og fornying	21
5.3	Hovedsatsinger i planperioden.....	22
5.3.1	<i>Samlingsforvaltning</i>	22
5.3.2	<i>Digital formidling</i>	23
6.	FILM	24
7.	MUSIKK	25
8.	SCENEKUNST	26
8.1	Teater.....	26
8.2	Dans	27
9.	VISUELL KUNST	27
9.1	Regionale kunstinstitusjoner	28
9.2	Regionale utstillinger	28
9.3	Utsmykking av fylkeskommunens egne bygg.....	28
9.4	Forvaltning av egen kunstsamling	29
10.	PLANPROSESSEN	29
11.	REFERANSER	30

1. Et rikt kunst- og kulturliv

1.1 Begrepsavklaringer

1.1.1 Ytringskultur – et nytt kulturbegrep

Kultur forekommer ofte som et selvsagt ord i dagligtalen, men kan forstås på mange ulike måter. Når kultur skal danne utgangspunkt for et politikkområde er det derfor viktig at vi avklarer hvilken forståelse av begrepet vi legger til grunn. I *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013:4, 2013) framsetter det såkalte Enger-utvalget begrepet *ytringskultur* som et hensiktsmessig alternativ til det vi gjerne kaller *det utvidede kulturbegrepet*, et kulturbegrep som har preget den nasjonale kulturpolitikken siden 1970-tallet. Med ytringskultur menes her 1) *kunstnerisk virksomhet*, 2) *kulturarvvirksomhet* og 3) *den kommunikasjon og sosiale samhandling* som knytter seg til denne virksomheten:

På den ene siden viser begrepet til virksomheter som dreier seg om formidling, vern og videreføring av materiell og immateriell kulturarv. Dette omfatter museums-, arkiv- og bibliotekvirksomhet samt andre former for kulturvernvirksomhet. På den andre siden viser ytringskultur til det som i vid forstand kan kalles kunstneriske virksomheter. Dette omfatter produksjon og utøvelse av musikk, scenekunst, litteratur, visuelle kunstarter og film, tv, video og dataspill. Ytringskultur viser til den profesjonelle og ikke-profesjonelle utøvelsen av disse uttrykksformene og til formidlingsaktiviteter og opplæring og utdanning som er knyttet til uttrykksformene. Det viser også til det å tilegne seg slike kulturuttrykk som publikummer. Det er totaliteten av disse aktivitetene og kommunikasjonsprosesser som oppstår på grunnlag av dem, vi sikter til med begrepet ytringskultur. (NOU 2013:4, 2013, s. 61)

Buskerud fylkeskommune stiller seg bak Enger-utvalgets målsetting om at en mer substansiell forståelse av kultur bør ligge til grunn for avgrensinger av det kulturpolitiske virkeområdet, og legger derfor begrepet ytringskultur til grunn for dette strategidokumentet og politikktutformingene som skal avledes av det. Det er et vesentlig moment her at det utvidede kulturbegrepet ikke har maktet å gi kulturbegrepet et bestemt meningsinnhold, og at kultur i stedet har blitt definert som det som til enhver tid har vært omfattet av kulturpolitikken. Ytringskultur er et begrep som i større grad definerer og tar utgangspunkt i kultur som et eget praksisfelt i samfunnet, og på denne måten rommer både profesjonell kunstnerisk virksomhet, amatørvirksomhet, frivillighet og kulturarv, i tillegg til publikummet som oppsøker kulturvirksomheten og hvordan både publikum, kunst- og kulturaktørene selv og samfunnet for øvrig kommuniserer om denne virksomheten.

1.1.2 Kvalitet

I forlengelse av begrepet ytringskultur mener Enger-utvalget at begrepet kvalitet må stå sentralt i kulturpolitikken, og at kvalitetsvurderinger av kunst og kultur bør få en viktigere plass. Det er det vanskelig å si seg uenig i – men hva mener vi med *kvalitet*? Kvalitetsbegrepet er ment å beskrive *den vesentlige egenskapen ved noe*, men selv om det ofte er mulig å sette visse kvalitetskriterier, så vil vurdering av kvalitet på kunst- og kulturfeltet alltid være forbundet med en subjektiv og skjønnsmessig vurdering.

Det viktigste aspektet ved kvalitet som vi her legger til grunn, er det å skille mellom god og dårlig kunst og kultur *på tvers* av kunstarter, sjangre og uttrykksformer, ikke å bruke kvalitetsbegrepet til å differensiere eller prioritere mellom dem. Sagt på en annen måte: Det finnes kvalitetsmessig

god og dårlig musikk innen alle sjangre, men vi kan ikke si at den ene sjangeren er bedre enn den andre. Så kan det allikevel hende at den ene sjangeren prioriteres over den andre, men da bør dette handle om hva som er mest avhengig av offentlig finansiering for å kunne overleve.

Videre må kunstnerisk kvalitet vurderes på en annen måte enn kvaliteten ved kulturarven vår. Kunsten er uløselig knyttet til kreativ nyskaping, og er en del av kulturen i et gitt samfunn, men står også i en grunnleggende konflikt med den. Kunsten oppfordrer til kritisk refleksjon og skal utfordre oss, sprengre grenser og brøyte vei for nye tradisjoner. Kulturarven er nært forbundet med identitet og knytter seg til grunnbetydningen av ordet kultur, som er avledet av det å *dyrke*. Dette kulturbegrepet har gitt uttrykk for sivilisering gjennom dannelsen, opplysning og foredling, og handler om vilkårene for utvikling for det enkelte mennesket og for samspillet mellom oss. Kulturarven kan sies å være den historiske plattformen disse vilkårene springer ut fra. Der kunsten handler om det autonome individet og rommet for individuelle ytringer, skal kulturarven ivareta det kollektive og kontinuitet – og begge dimensjonene er avgjørende for at vi skal kunne utvikle oss som samfunn.

1.1.3 Mangfold

Kulturelt mangfold er et sentralt begrep i kulturpolitikken, men er også et begrep som blir brukt på mange ulike måter. I Meld. St. 10 (2011-2012) *Kultur, inkludering og deltaking* pekes det på hvordan offentlig støtte til kunst- og kulturfeltet er en forutsetning for mangfold fordi det legger til rette for demokratisk fordeling, og for kulturuttrykk, nyskaping og sjangerblanding som på egen hånd ikke kan konkurrere i et kommersielt marked. Mangfold kan også peke på hvordan publikum over hele landet har frihet til å velge fra et godt og variert kulturtilbud. I dagligtalen blir kulturelt mangfold ofte brukt i betydningen etnisk mangfold, men dette er en for snever forståelse som utgangspunkt for kulturpolitikken. I stedet legger Buskerud fylkeskommune følgende til grunn:

Det kulturelle mangfaldet omfattar alle uttrykk, idear, kompetanse og kulturarv som finst hos enkeltmenneske og i ulike fellesskapar i samfunnet. Kulturelt mangfald i kulturlivet handlar såleis om å fremje mangfald i idear, tankar og haldningar, om å fremje eit estetisk mangfald, og om å fremje deltaking på tvers av sosial og kulturell bakgrunn. Av dette følgjer det også at kulturelt mangfald ikkje berre er eit kjenneteikn ved andre etniske grupper og innvandrarbefolkninga, men at mangfald er ein eigenskap ved eit kvart samfunn. (Meld. St. 10 (2011-2012), 2011, s. 12)

Det å fremme deltakelse på tvers av sosial og kulturell bakgrunn er helt sentralt her. Det har lenge vært kjent at det er en sterk sammenheng mellom folks utdanningsnivå og bruk av ulike kunst- og kulturtilbud. En betydelig andel av publikummet på kunst- og kulturarrangementer har utdannelse langt over gjennomsnittet, og dette gjelder uavhengig av sjanger (Danielsen 2006). Hvordan dette utfordrer kunst- og kulturfeltets legitimitet skal vi komme tilbake til i kapittel 2.2. Det å delta som publikum er imidlertid bare ett aspekt ved kulturelt mangfold. Begrepet henstiller også til *hva* kunst- og kulturtilbydere har på programmet, *hvem* som programmerer og hvem som er utøvere.

Det er altså en forutsetning for et rikt kunst- og kulturliv at vi kontinuerlig jobber for å fremme kulturelt mangfold både i publikum, program og personale, på tvers av faktorer som sosiale skiller, etnisitet og funksjonsevne. Det dreier seg om det vi kan kalle *kulturelt medlemskap*, nemlig det at alle grupper i samfunnet må gis mulighet til å utvikle kulturen de forstår seg selv gjennom, samtidig som de gis mulighet til å delta på kulturelle fellesarenaer. Kulturelt medlemskap er et etablert rettighetsmål i kulturpolitikken, noe vi skal komme nærmere inn på i neste kapittel.

1.2 Forankring av kulturpolitikken

Kultur har en klar egenverdi og er samtidig en viktig utviklingsfaktor innen alle samfunnsområder. Kulturpolitikken skal fremme demokrati og ytringsfrihet, og er forankret i nasjonal lovgivning og ratifisering av internasjonale konvensjoner.

Norge har ratifisert UNESCOs konvensjon fra 2005 om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk. Her legges det vekt på at kulturelt mangfold er et karakterisk kjennetegn ved menneskeheten og derfor bør verdsettes høyt og bevares til gagn for alle. Kulturelt mangfold skaper en rik og variert verden som gir flere valgmuligheter og beriker menneskelige evner og verdier, og er en grunnleggende kilde til en bærekraftig utvikling for samfunn, folk og nasjoner. Konvensjonen understreker også behovet for å anerkjenne det særegne ved kulturaktiviteter, -varer og -tjenester som bærere av identitet, verdier og meningsinnhold.

Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd, den såkalte kulturloven, trådte i kraft 1. august 2007 og gir retningslinjer for kunst- og kulturfeltet på linje med UNESCO-konvensjonen:

§ 1. Føremål

Lova har til føremål å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk.

§ 2. Definisjonar

Med kulturverksemd meiner ein i denne lova å

- a) skapa, produsera, utøva, formidla og distribuera kunst- og andre kulturuttrykk,
- b) verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv,
- c) delta i kulturaktivitet,
- d) utvikla kulturfagleg kunnskap og kompetanse.

§ 3. Statens oppgåver

Staten skal fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd over heile landet gjennom rettslege, økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak.

Staten skal utforma verkemiddel og gjennomføra tiltak for å fremja og verna eit mangfald av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettar og plikter.

§ 4. Fylkeskommunens og kommunens oppgåver

Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt.

§ 5. Felles oppgåver

Staten, fylkeskommunen og kommunen skal syta for

- a) at kulturlivet har føreseielege utviklingskår,
- b) å fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet og leggja til rette for deltaking i kulturaktivitetar,
- c) at personar, organisasjonar og institusjonar har tilgang til informasjon om ordningar med økonomisk støtte og om andre verkemiddel og tiltak.

Selv om kulturloven bidrar til å legitimere den offentlige kulturpolitikken, må den også kunne kalles en "mulighetenes lov". Det er ikke gitt hva som vil være et tilstrekkelig bredt spekter av kulturvirksomhet, eller hva som ligger i et mangfold av kulturuttrykk. *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013:4, 2013) peker nettopp derfor på at det er nødvendig å styrke lovgrunnlaget for kulturpolitikken. Enn så lenge har denne strategiplanen som formål å definere og konkretisere hva disse retningslinjene skal bety for Buskerud fylkeskommunes arbeid overfor kunst- og kulturfeltet.

1.3 Rammer for planarbeidet

Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2015-2018 inneholder mål og strategier for utviklingen av feltet i fireårsperioden, og skal fungere som et styringsverktøy i den praktiske utformingen av Buskerud fylkeskommunes kunst- og kulturpolitikk. Tiltak vil nedfelles i egne handlingsprogram, som rulleres årlig og ses i sammenheng med budsjettprosessen i Buskerud fylkeskommune. Rulleringen av kunst- og kulturstrategien er forankret i *Regional planstrategi for Buskerud 2013-2016*.

Både profesjonell kunst og kultur, amatørvirksomhet og annen frivillig virksomhet omfattes av fylkeskommunens ansvarsområde på kunst- og kulturfeltet. Når det likevel er den profesjonelle delen av virksomheten som tillegges mest vekt i dette plandokumentet, er det fordi det i all hovedsak er denne delen av feltet fylkeskommunen forholder seg til. Amatørvirksomhet og andre former for frivillighet er helt avgjørende for et rikt kunst- og kulturliv, og det er viktig at Buskerud fylkeskommune bidrar til mer kunnskapsproduksjon og -formidling knyttet til den frivillige delen av feltet. I form av økonomiske bevilgninger støttes imidlertid det frivillige feltet utelukkende indirekte, gjennom regionale organisasjoner og fylkesledd av nasjonale organisasjoner, i tillegg til festivaler og institusjoner hvor frivillige og venneforeninger er en avgjørende faktor for drift.

Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2015-2018 erstatter:

Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2011-2014

Strategi for museumsutvikling i Buskerud 2011-2015

Strategiplan for Den kulturelle skolesekken i Buskerud 2013-2016

Lovverk, stortingsmeldinger, nasjonale og regionale strategier og styringsdokumenter har lagt føringer for arbeidet med denne planen. Det redegjøres for selve planprosessen i kapittel 11. For fylkesbiblioteket, idrett og kulturminnevern foreligger det egne planer eller planprosesser.

1.4 Fylkeskommunens roller og virkemidler

1.4.1 Bevilgende myndighet og regional utviklingsaktør – komplementære roller

Opprettelsen av fylkeskommunene sammenfalt i stor grad med utviklingen av den nye, nasjonale kulturpolitikken på midten av 1970-tallet. Et utvidet kulturbegrep lå til grunn, hvor kulturelt demokrati, egenaktivitet og kulturpolitisk desentralisering stod sentralt. Fra den gang og fram til i dag har en rekke oppgaver blitt overført fra statlig nivå til fylkeskommunene. Parallelt med dette har fylkeskommunene i stadig større grad også utviklet en selvstendig regional kulturpolitikk. Den regionale kulturpolitikken tar utgangspunkt i regionale særtrekk, regional kompetanse og kulturell infrastruktur. Virkemidlene er først og fremst 1) økonomiske bevilgninger, 2) kompetanseutvikling

og 3) samarbeid, ofte gjennom formaliserte partnerskap. Disse virkemidlene er nært forbundet med fylkeskommunenes roller som henholdsvis *bevilgende myndighet* og *regional utviklingsaktør*.

Der staten har ansvar for en overordnet kulturpolitikk, hvor det settes nasjonale mål og drives utjevning og kontroll, driver kommunene en mer direkte tjenesteyting til innbyggerne og frivillig sektor, i tillegg til lokal tilrettelegging for kulturvirksomhet. Fylkeskommunenes kjerneoppgaver innenfor et "utvidet" kulturfelt er kunstproduksjon og kunstformidling, museer, fylkesbibliotek, idrett og kulturminnevern (hvorav kun de tre første områdene har fokus i denne strategiplanen).

1.4.2 Økonomiske bevilgninger

Fylkeskommunene utgjør en del av virkemiddelapparatet i tildelingen av offentlige bevilgninger på kunst- og kulturfeltet. Store deler av den nasjonale kulturpolitikken bygger på et "spleiselag" mellom de tre forvaltningsnivåene. Kulturpolitikken har imidlertid alltid vært et marginalt felt i fylkeskommunene målt ut fra dens budsjettmessige omfang (NOU 2013:4, 2013). Det er også et vesentlig poeng at store deler av de økonomiske ressursene fylkeskommunene rår over nettopp er bundet opp i faste forpliktelser overfor tilskuddsmottakere og som samfinansiering av statlige tilskudd. Dette gir seg også utslag i at fylkeskommunenes brutto utgifter til kultur ligger betydelig høyere enn nettoutgiftene, blant annet fordi fylkeskommunene forvalter spillemidler til kulturarenaer og Den kulturelle skolesekken på vegne av staten.

Tilskudd til drift utgjør fylkeskommunens viktigste bidrag til finansieringen av kulturlivet i fylket. Bevilgningene skal begrunnes med en tydelig forankring i fylkeskommunens målsettinger for kunst- og kulturfeltet, og bør ha et langsiktig og strategisk preg. Fylkeskommunen skal prioritere å støtte opp om tiltak som tilfører Buskerud statlige midler. Til tross for en viss forventning til at driftstilskuddene har en stabilitet fra år til år, skal det per i dag fremmes nye søknader for hvert budsjettår. Det er en tydelig tilbakemelding fra deler av feltet at det er ønskelig med en ordning hvor det gis driftstilskudd for flere år av gangen, slik at det rapporteres årlig, men at søknadene blir færre. Med tanke på økt forutsigbarhet og et ønske om effektivisering av feltet, vil Buskerud fylkeskommune utrede mulighetene for en slik ordning i løpet av planperioden.

Tilskudd til prosjekt gis med utgangspunkt i de samme målsettingene som driftstilskuddene. Tiltak som mottar prosjektstøtte skal ha en tydelig begrunnelse innenfor kunst- og kulturfeltet, i tillegg til å være av regional betydning. Prosjektene må også kunne vise til tilstrekkelig kvalitet, relevans og gjennomføringsevne, samt mulighet for overføringsverdi.

1.4.3 Kompetanseutvikling og samarbeid

Det er lite som tyder på at de offentlige kunst- og kulturbudsjettene vil øke i særlig grad de neste årene. Store deler av kommunal sektor er under press, og fra statlig hold blir det lagt vekt på at et økonomisk løft på kunst- og kulturfeltet i tiden framover bør komme i form av privat finansiering og økt kommersialisering. Som følge av dette vil det måtte stilles tydeligere krav til effektivisering i kunst- og kulturfeltet. For Buskerud fylkeskommune innebærer det å innrette virkemidlene der de har størst effekt. Hva som menes med effekt må basere seg på både kvantitative og kvalitative kriterier, og det bør utvikles gode indikatorer og verktøy for måling i samarbeid med kunst- og kulturaktørene.

Buskerud fylkeskommunes visjon er *å skape resultater gjennom samhandling*, og det er en viktig oppgave å bidra til å spille våre kunst- og kulturaktører gode. Som en regional utviklingsaktør skal fylkeskommunen etablere og opprettholde samarbeidsrelasjoner, fungere som rådgiver, pådriver

og koordinator, drive plan- og strategiarbeid, samt kompetanseutvikling. Gitt at fylkeskommunens økonomiske handlingsrom på kunst- og kulturfeltet er relativt lite, så er det i stadig større grad gjennom rollen som regional utviklingsaktør vi må bidra til utviklingen av feltet. Dette kan komme til å medføre endringer i hvordan vi bruker kompetansen og tiden vår. I forlengelse av dette har Buskerud fylkeskommune et mål om å bidra til å utvikle en mer systematisk dialog med stat og kommuner knyttet til kulturpolitiske mål, ansvarsforhold og oppgavefordeling. Her er det særlig relevant å bidra til å utvikle nye samarbeidsformer med kommunene.

1.5 Kunst- og kulturpolitiske mål for Buskerud

Det overordnede målet for Buskerud fylkeskommunes kunst- og kulturpolitikk for perioden er:

Et rikt kunst- og kulturliv.

Strategiske mål:

- Et allsidig, synlig og inkluderende kunst- og kulturliv
- En tydelig satsing på forskning og utvikling
- Større og bredere publikumsopplutning på arrangementer og i kulturinstitusjoner
- Internasjonale samarbeid som tilfører kunst- og kulturlivet verdi
- Økt økonomisk verdiskaping
- Profesjonelle kunst- og kulturaktører som sikrer kvalitet og mangfold
- Sterke regionale fyrtårn
- Buskerud som et godt sted å bo og arbeide for kunstnere og kulturarbeidere
- Gode tilbud for barn og unge som gir mulighet til både å oppleve og å utøve

Disse sektoroverskridende målene skal legges til grunn for prioriteringer i planperioden, både når det gjelder økonomiske bevilgninger, kompetanseutvikling og samarbeid.

Sektorspesifikke mål:

- Bibliotekene som attraktiv, nyskapende og inkluderende arena for opplevelse og deltakelse
- Et mangfold av festivaler som sikrer tilgang for alle
- God bevaring, bruk og formidling av kulturarv
- En felles plan for samlingsforvaltning i museumssektoren
- Digital formidling som en naturlig og integrert del av museenes formidlingsarbeid
- Styrket finansieringsgrunnlag for filmbransjen
- Et mangfoldig musikkliv, med utviklingsmuligheter for både frivillige og bransje
- En fortsatt satsing på sterke teaterinstitusjoner, frie profesjonelle miljøer og dans
- Et løft for visuell kunst

2. Sektorovergripende strategier

2.1 En kunnskapsbasert kulturpolitikk

Kunst- og kulturfeltet gjennomgår betydelige endringer knyttet til generelle samfunnsprosesser. I rapporten *En kunnskapsbasert kulturpolitikk* (Kulturdepartementet 2012) peker Grund-utvalget på digitalisering, nye organisasjonsmodeller, nye finansieringsmodeller, demografiske forhold, endringer i publikums bruk av kulturtilbudene, internasjonalisering og globalisering som relevante eksempler. Kompleksiteten knyttet til disse områdene er økende, og behovet for kunnskap som er handlingsveiledende for bredden av kunst- og kulturaktører er stort.

Det er en viktig erkjennelse at vi *vet for lite* og *synser for mye* på kunst- og kulturfeltet. Mangelen på kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling gjør seg gjeldende på mange områder og ulike nivåer, både med tanke på politikktutforming, forvaltning og den faktiske kulturvirksomheten. Forskning, innovasjon og utvikling av ny teknologi er avgjørende for at et samfunn utvikler seg, og selv om det finnes eksempler på relevant forsknings- og utviklingsarbeid på kunst- og kulturfeltet, tyder mye på at innsatsen er fragmentert og for tilfeldig.

Buskerud fylkeskommune er opptatt av at det må skje en opptrapping av kunnskapsproduksjon og en systematisk bruk av eksisterende kunnskap på kunst- og kulturfeltet i årene framover. Rent konkret bør en slik satsing omfatte alt fra statistikk og innsamling av tallmateriale, til evalueringer og forskning. Det bør investeres i forskning og utvikling (FoU) for å kunne håndtere endringer på en bedre måte og for å få til gode læringsprosesser. I tillegg bør det legges større vekt på FoU som en strategisk ressurs. Med dette mener vi at FoU-arbeid bør legges til grunn for beslutninger som tas på alle nivåer på feltet, både i virkemiddelapparatet og hos kunst- og kulturaktørene selv.

FoU-virksomhet deles gjerne inn i 1) grunnforskning, 2) anvendt forskning og 3) utviklingsarbeid.

- Grunnforskning er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som har som formål å føre til ny innsikt, uten at den nødvendigvis gir umiddelbar gevinst i økonomi eller kunnskap.
- Anvendt forskning utnytter grunnforskningens resultater for å løse praktiske, definerte problemer. Anvendt forskning er altså primært rettet mot bestemte mål eller anvendelse.
- Utviklingsarbeid er systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller vesentlig forbedrede produkter, prosesser, systemer eller tjenester.

Staten må ta hovedansvar for at det bygges opp relevant forskningskompetanse og kapasitet på nasjonalt nivå. Fylkeskommunen bør imidlertid ta ansvar for en tydeligere satsing på FoU innenfor det regionale kunst- og kulturfeltet, med særlig vekt på anvendt forskning og utviklingsarbeid. Dette handler blant annet om å være en kompetent bestiller av og initiativtaker til forskning og utvikling, samt å legge til rette for god samhandling med og mellom kunst- og kulturaktører og forskningsmiljøer. I tillegg bør Buskerud fylkeskommune i større grad bidra til formidling av FoU-basert kunnskap på feltet. En viktig del av jobben vil nok også være å bidra til en avmystifisering av FoU-virksomhet. Det er en tydelig etterspørsel fra feltet om at Buskerud fylkeskommune sørger for dialog, formidling og møteplasser knyttet til FoU. I tillegg til *Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2015-2018* definerer *FoU- og innovasjonsstrategi for Buskerud 2010-2015* rammene for dette arbeidet.

2.2 Publikumsutvikling

Publikumsutvikling har vokst fram som et nytt og sentralt begrep i kulturpolitikken det siste tiåret, og brukes gjerne til å beskrive de ulike aktivitetene kunst- og kulturaktører igangsetter for å møte behovene til eksisterende og nye publikumsgrupper. Publikumsutvikling kan omfatte aspekter ved både programmering, produksjon, formidling, salg og kommunikasjon. Det er altså et tydelig skille mellom tradisjonell markedsføring og publikumsutvikling, hvor man ikke kun skal *kommunisere til* sitt eksisterende og potensielle publikum, men føre en *reell dialog* med sitt publikum og sørge for at denne dialogen får følger for hvordan virksomheten innretter seg. Sagt på en annen måte er publikumsutvikling en sammensatt metode for målrettet og langsiktig arbeid for å øke publikumsopplutningen både blant et eksisterende publikum og nye grupper (Danielsen 2010).

Større og bredere opplutning og et engasjert publikum er viktig for alle kunst- og kulturaktører. Det at publikumsutvikling har stått høyt på agendaen i kunst- og kulturfeltet de siste årene knytter seg hovedsakelig til tre endringstendenser, nemlig 1) forskyvninger i maktforholdet mellom kunst- og kulturinstitusjoner og deres publikum, 2) økte krav til lønnsomhet fra bevilgende myndigheter og 3) tiltagende spørsmål fra storsamfunnet knyttet til legitimitet.

Kunstnerens oppgave er først og fremst å skape kunst for kunstens skyld, mens formidleren skal sørge for denne kunstens møte med publikum. Kunst- og kulturinstitusjonene, som ofte forener disse to rollene, har hatt tradisjon for å være svært produksjonsorienterte, og har i mindre grad fokusert på hvordan publikummet mottar det som skapes. Nå synes det imidlertid som at makten til å definere hva som er god kunst og kultur er i ferd med å skifte fra institusjonene til publikum. Nye formater og flyt av informasjon, særlig gjennom sosiale medier, setter agendaen for hva som anbefales og hvilke tilbud som benyttes. Publikum har i økende grad blitt "troløse" forbrukere, som shopper fritt mellom et stadig voksende kunst- og kulturtilbud. I tillegg ser vi en økning i publikums forventninger om interaktivitet og medvirkning. Publikumsutvikling handler om demokratisering i sin ytterste form, om det å gi fra seg makt. Det å ha en reell dialog med sitt publikum kan innebære konsekvenser for kulturaktørene, for eksempel med tanke på kunstnerisk profil. På sikt kan dette føre til at institusjonene vil operere mer som moderatorer enn kuratorer.

Som vi tidligere har vært inne på, vil kunst- og kulturfeltet møte skjerpede krav til lønnsomhet i årene som kommer. Den statlige kulturpolitikken legger vekt på at eventuelle økonomiske løft bør komme i form av privat finansiering og økt kommersialisering, og økt publikumsopplutning er ett aspekt ved dette. Norsk kulturbarometer 2012 (Vaage 2013) er en landsomfattende undersøkelse om folks kulturbruk, utarbeidet av Statistisk sentralbyrå. Statistikken viser at interessen for de ulike kunst- og kulturtilbudene har endret seg relativt lite fra 2008 til 2012. Flere kulturuttrykk har god publikumsopplutning, blant annet var 61 prosent av befolkningen på konsert i løpet av 2012, mens 45 prosent var på teater og 41 prosent var på museum. Men publikumstallene har altså ikke økt i takt med økningen i statsbudsjettets bevilgning til kultur i samme periode.

Norsk kulturbarometer bekrefter dessuten det vi allerede vet fra en rekke andre undersøkelser: Det er kvinner og personer med høy utdanning og høy inntekt som i størst grad er brukere av kunst og kultur. Det er altså store sosiale ulikheter når det gjelder kulturforbruket, hvor de som kan antas å ha mest også får mest av det offentlig finansierte kunst- og kulturtilbudet. Dette skaper utfordringer knyttet til legitimitet. For å sette det på spissen: Hvor lenge vil fellesskapet være villig til å betale for et kunst- og kulturtilbud som det nesten bare er en allerede privilegert gruppe i samfunnet som benytter seg av? I sin rapport *Kunstkonsum i storbyene* (Bjørnsen, Egil, Lind, Emma og Hauge, Elisabeth S. 2012) peker Agderforskning på disse gruppene av ikke-brukere:

- 1) de med hjemmeboende barn
- 2) de med ikke-vestlig bakgrunn
- 3) unge under 30
- 4) de uten høyskole- eller universitetsutdannelse

Selv om denne undersøkelsen tar for seg storbyene, er det liten grunn til å tro at bildet ser særlig annerledes ut for bruken av det offentlig finansierte kulturtilbudet i Buskerud. Det synes derfor viktig å presisere at det i målet om en større og bredere publikumsoppslutning skal legges vekt på å nå et *bredere* publikum. Og med et økende press fra både publikum, bevilgende myndigheter og storsamfunnet har kunst- og kulturaktørene neppe noe annet valg enn å jobbe mer systematisk med publikumsutvikling i årene framover. Dette betyr ikke at aktørene skal gå bort fra sin visjon, kunstneriske ambisjon eller profesjonelle rolle, men at de sammen med publikumsgruppene må finne relevante uttrykk, arenaer og formidlingsformer *innenfor* profilen og kvaliteten aktørene ønsker å formidle. I dette arbeidet blir begrepene *relasjon* og *relevans* helt sentrale stikkord.

Buskerud fylkeskommune vil i løpet av planperioden innføre krav om publikumsarbeid overfor kunst- og kulturinstitusjonene som mottar årlige driftstilskudd. I tillegg bør organisasjoner og prosjekter som har et tydelig fokus på publikumsutvikling prioriteres med tanke på tilskudd. Det er imidlertid en viktig erkjennelse her at arbeidet med publikumsutvikling er ressurskrevende, kunnskapsintensivt og forutsetter forankring i hele organisasjonen. Fylkeskommunen har derfor også ansvar for å bidra til kompetanseutvikling og samarbeid innenfor dette feltet, i tillegg til å bidra til utviklingen av konkrete metoder og verktøy for publikumsutvikling.

Vi vet at måling av effekten av tiltak er en mangelvare innenfor arbeidet med publikumsutvikling. Derfor har Buskerud fylkeskommune startet et arbeid med nettopp å utvikle en målemodell for publikumsarbeid. Målet er å kunne gi kunst- og kulturaktører et hensiktsmessig verktøy for å gjennomføre og måle effekten av sitt publikumsarbeid. Modellen gir både en analyse av status for virksomhetens publikumsarbeid og en veiledning for forbedring av dette arbeidet. Gjennom måling skal virksomheten bli bedre i stand til å vurdere eget publikumsarbeid. Modellen er ment som et internt verktøy, og vil dermed kun måle utviklingen internt. Flere av de konsoliderte museene i Buskerud er med i en første fase av arbeidet, men målet er at modellen skal kunne brukes av flere kunst- og kulturaktører på relativt kort sikt.

2.3 Internasjonalisering

Internasjonalisering og globalisering er, som vi allerede har vært inne på, to av de gjennomgående endringstendensene i samfunnet, og har i stor grad blitt en integrert del av arbeidshverdagen til norske kunst- og kulturaktører. De siste par årene har internasjonalisering av kunst- og kulturlivet også fått større fokus på nasjonalt politisk nivå, blant annet gjennom Meld. St. 19 (2012-2013) *Regjeringens internasjonale kulturinnsats* (Utenriksdepartementet 2013) og Norsk kulturråds strategi for internasjonalt samarbeid.

Formålet med regjeringens tilrettelegging for norsk kulturliv internasjonalt er å sikre at norske kunstnere og kulturarbeidere får internasjonale muligheter, å bidra til et aktivt og levende norsk kulturliv og at norsk kultur er en del av den globale kultursamtalen, dvs. utviklingen som skjer i møte mellom kunstnere og kulturuttrykk på tvers av landegrenser. Gjensidighet er et viktig prinsipp fordi det i et levende kulturliv alltid vil være tale om både å bidra med noe og å motta nye impulser. (Utenriksdepartementet 2013, s. 5)

Internasjonalt samarbeid på kunst- og kulturfeltet er en viktig kilde til utvikling. Det kan bidra til å utvikle innholdet i kunstneriske uttrykk gjennom tilgang til internasjonal ekspertise, inspirasjon og nye innfallsvinkler, økt kompetanse, deltakelse i nye nettverk og på nye arenaer. Det ligger også en mulighet til å utløse betydelig finansiering gjennom nordiske og europeiske støtteordninger.

Buskerud fylkeskommune skal bidra til å utvikle og støtte internasjonalt samarbeid, både på eget initiativ og gjennom regionale kunst- og kulturaktører. Kulturfeltet etterspør konkret kompetanse og veiledning knyttet til internasjonalt samarbeid, og Buskerud fylkeskommune bør bidra til en systematisk innføring i de mange ulike støtteordningene internasjonalt. Til dette ligger det også å synliggjøre spennet mellom mindre prosjekter og kulturutvekslinger, til store og mer komplekse samarbeidsprosjekter med mange partnere. Det finnes allerede mange aktive aktører i fylket med erfaringer som bør deles, og fylkeskommunen bør bidra til møteplasser for erfaringsutveksling.

Det krever betydelige ressurser å sette seg inn i støtteordningene og å være aktiv gjennom hele prosessen fra idéutvikling, til partnersøk, søknadsskriving og gjennomføring av tiltak i en internasjonal sammenheng. I tillegg til å bidra med kompetanse og veiledning overfor aktørene underveis i denne prosessen, bør Buskerud fylkeskommune også stille såkornmidler eller andre økonomiske insentiver til rådighet for prosjektutvikling og deltakelse.

Buskerud fylkeskommune vil videre øke kunnskapen om internasjonalt samarbeid ved selv å aktivt utvikle søknader innenfor prioriterte temaer i strategien. Dette vil involvere regionale kunst- og kulturaktører, og momenter knyttet til prosess og resultater skal deles på møteplasser i fylket.

2.4 Verdiskaping og profesjonalisering

2.4.1 Økonomisk verdiskaping på kunst- og kulturfeltet

Kunst og kultur innehar særegne egenskaper som gjør at det som produseres og distribueres på dette feltet skiller seg fra varer og tjenester innen andre sektorer i samfunnet. Like fullt har alle former for kulturvirksomhet, den frivillige kulturvirksomheten inkludert, en økonomisk dimensjon. Vi kan snakke om en form for varer og tjenester som omsettes på et marked. Og så er det når dette markedet er for lite, eller når markedet ikke er villig til å betale det varen eller tjenesten faktisk koster, at kulturpolitikken sørger for inngrep i markedsmekanismene. Dette bør imidlertid ikke forhindre en vektlegging av kulturvirksomhetens betydning som en faktisk og potensiell kilde til økonomisk verdiskaping i samfunnet.

Med verdiskaping mener vi bruk av kunnskap, kapital og arbeid med mål om å skape økonomiske verdier – eller sagt på en annen måte: Å omforme ressurser til varer og tjenester det er direkte eller indirekte behov for. Det kan kanskje synes vel teknisk, men med bakgrunn i de senere års ordskifte knyttet til kulturnæringer, kulturbasert næring, kulturelt entreprenørskap og krav til økt effektivisering og kommersialisering på feltet, er verdiskaping et begrep kunst- og kulturaktører i stadig større grad må forholde seg til.

Den siste store kartleggingsstudien av kulturnæringene, utført av Menon i 2011 (Espelien og Gran 2011), slår fast at den nominelle veksten i kulturnæringene i perioden 2000-2009 var 71 prosent, omtrent det samme som for norsk næringsliv som helhet. Kulturnæringenes vekst i sysselsetting synes også å følge utviklingen i norsk næringsliv for øvrig. Det er grunn til å påpeke at definisjonen av kulturnæringer som ligger til grunn her er bredere enn hva fylkeskommunens engasjement på

kunst- og kulturfeltet omfatter, men det er allikevel interessante funn her med tanke på generell næringsutvikling regionalt. Det er for eksempel interessant å se at verdiskaping per sysselsatt i kulturnæringene er høyere enn i reiselivsnæringen, men lavere enn i næringslivet for øvrig. Det er også slik at Buskerud har en gjennomsnittlig årlig vekst i verdiskaping på 15 prosent i perioden 2000-2009, og med dette den femte høyeste veksten blant landets fylker. Og Buskerud troner øverst på listen over gjennomsnittlig årlig sysselsettingsvekst i kulturnæringene, med 13 prosent. Allikevel er det en klar overvekt av enkeltpersonforetak og små bedrifter innen kulturnæringene.

Kartleggingsstudien bekrefter videre antakelsen om at lønnsomheten i kulturnæringene er lavere enn i næringslivet for øvrig. Det er i det hele tatt en krevende øvelse å snakke om lønnsomhet i kulturnæringene, fordi lønnsomhet ofte ikke er et mål i seg selv i kulturnæringene. Motivasjonen for den delen av kulturvirksomhet som omfattes av kulturpolitikken er gjerne en "skapende kraft", et ønske om og behov for å drive skapende og utøvende virksomhet. I den grad disse kunst- og kulturaktørene faktisk tjener penger, så rettes overskuddet utelukkende inn mot *mer* skapende og utøvende virksomhet. Dette er en dimensjon det er viktig å ha med seg, og som må ligge til grunn når vi snakker om det å skulle bidra til økt økonomisk verdiskaping på kunst- og kulturfeltet.

2.4.2 Økte krav til profesjonalisering

Kunst- og kulturfeltet har, i takt med samfunnet for øvrig, vært gjenstand for en betydelig profesjonalisering de senere årene. Dette gjelder ikke bare den profesjonelle delen av feltet. Også aktører innen frivillig kulturvirksomhet har måttet leve opp til stadig mer skjerpede krav, for eksempel til søknader og rapportering. Spørsmålet er om dette har gått for langt, og om frivilligheten er i ferd med å knele under profesjonaliseringens krav. Per i dag stiller Buskerud fylkeskommune samme krav til rapportering til etablerte kunst- og kulturinstitusjoner som vi gjør til frivillige lag og foreninger. Det er en tydelig tilbakemelding fra aktørene selv at Buskerud fylkeskommune bør forenkle rapporteringskravene sine, innføre nettbaserte verktøy og systemer som er til hjelp for aktørene, og at det generelt bør stilles lavere krav jo mindre bevilgninger det er snakk om. *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013:4, 2013) gjør et poeng av det å ha *tillitsbaserte støtteordninger* for frivillige organisasjoner og frivillig aktivitet. Det er et vesentlig poeng her at offentlige støtteordninger må støtte opp om, og ikke undergrave, engasjementet hos frivillige.

En omlegging av støtteordningene på kunst- og kulturfeltet kan innebære at fylkeskommunen må justere sitt gjeldende økonomireglement. Dette synes imidlertid hensiktsmessig dersom resultatet er effektivisering både hos tilskuddspartene og i fylkeskommunens administrasjon. En forenkling av søknadssystemer og tydeliggjøring av rapporteringskrav er derfor et mål for planperioden.

Profesjonalisering handler imidlertid om mer enn disse rent tekniske sidene av samhandlingen mellom kunst- og kulturaktørene og virkemiddelapparatet. Når det gjelder den profesjonelle delen av feltet vil Buskerud fylkeskommune stille tydeligere krav til hva aktørene forventes å gi tilbake til Buskerudsamfunnet "i bytte" mot den offentlige bevilgningen. Det kan dreie seg om aktørenes bidrag til kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling, publikumsutvikling, nettverk, samarbeid og kompetanseoverføring. Samhandling mellom profesjonelle og frivillige aktører er et vesentlig moment her. Parallelt med skjerpede krav må imidlertid også Buskerud fylkeskommune være forberedt på å bidra i ennå større grad til samhandlingsarenaer og kompetanseutvikling.

2.4.3 Regionale fyrstårn

I arbeidet med *Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2011-2014* ble det definert noen regionale fyrstårn blant kunst- og kulturaktørene i Buskerud.

Interkultur er definert som *regionalt fyrtårn for flerkulturell formidling*. Interkultur er en avdeling under Drammen kommunes kulturvirksomhet, og fungerer som et laboratorium for flerkulturell formidling og internasjonal kunst og kultur i en byregion preget av mangfold. Interkultur leverer flerkulturell kunst og kulturaktiviteter av høy kvalitet til hele befolkningen i Drammensregionen, med spesielt fokus på barn og unge. Videre skal Interkultur drive kompetanseutvikling, utveksle erfaringer og samarbeide med kulturvirksomheter og forsknings- og utdanningsinstitusjoner lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Interkultur mottar statlig støtte til dette arbeidet, i tillegg til fylkeskommunal og kommunal støtte.

Vestfossen Kunstlaboratorium er definert som *regionalt fyrtårn for samtidskunst*. Målet er å styrke Vestfossen Kunstlaboratoriums institusjonelle rammer, slik at stedet ikke bare oppfattes som et visningssted for samtidskunst, men også som et kunstfaglig kompetansesenter. Å bidra til å sikre et helårsåpent Vestfossen Kunstlaboratorium er en naturlig del av dette.

Kongsberg Jazzfestival, Folkemusikkveka og Glogerfestspillene er definert som *fyrtårnsfestivaler*. Fyrtårnsfestivalene vurderes med tanke på kunstnerisk kvalitet og nyskaping i programmeringen, organisasjonenes profesjonalitet, festivalenes formidlingsevne og publikumsoppslutning, i tillegg til festivalens evne til å være både tradisjonsbærere og innovative regionale aktører.

Ordningen med regionale fyrtårn videreføres, og Buskerud fylkeskommune ønsker å jobbe tettere med disse aktørene i planperioden. Samarbeidet skal ha fokus på kompetanseutvikling. Det stilles forventning til at de regionale fyrtårnene skal kunne bidra til kompetanseutvikling overfor og i samarbeid med andre aktører i fylket.

2.5 Kunstnerpopulasjon og kulturell infrastruktur

I den nasjonale kulturpolitikken er det i all hovedsak staten som har ansvar for *kunstnerpolitikken*, blant annet gjennom kunstnerstipendene og en rekke av støtteordningene under Norsk kulturråd. Buskerud fylkeskommune yter i svært liten grad direkte støtte til enkeltkunstnere, med unntak av ordningen med priser og stipend. Buskerud fylkeskommunes kulturpris deles ut som en markering av fremragende kulturarbeid, som har betydning for hele fylket, eller som gjør Buskerud kjent på en positiv måte nasjonalt eller internasjonalt. I tillegg deles det årlig ut fem utviklingsstipend som skal gi kunstnere og kulturarbeidere inspirasjon og mulighet til å kunne uttrykke, eksponere og videreutvikle seg innen ulike uttrykk. Minst to av stipendene skal gå til personer under 30 år.

Gjennom Den kulturelle skolesekken er Buskerud fylkeskommune fylkets desidert største arbeidsgiver med tanke på profesjonelle kunstnere. Kunstnere engasjeres utelukkende på bakgrunn av kunstfaglige begrunnelser, ikke geografisk kvotering, men en rekke kunstnere fra Buskerud turnerer i Den kulturelle skolesekken som utøvere og formidlere, regionalt og lokalt.

Den kulturelle spaserstokken sørger også for et utvidet arbeidsmarked for kunstnere i Buskerud, og har kanskje et enda sterkere lokalt og regionalt perspektiv, da ordningen administreres av kommunene. Her opptrer fylkeskommunen utelukkende som forvalter av en ordning finansiert av staten. En tydeligere satsing på dette området vil forutsette økte statlige bevilgninger.

Ut over dette bidrar Buskerud fylkeskommune i all hovedsak indirekte gjennom det vi kan kalle en kulturell infrastruktur i fylket. Denne infrastrukturen består i første rekke av regionale kunst- og

kulturorganisasjoner og -institusjoner som sørger for arenaer, møteplasser, kompetanseutvikling og i noen tilfeller også arbeidsplasser for kunstnerne. Videre inngår produksjons- og øvingslokaler og visningsarenaer og andre støttefunksjoner for kunstnere. Uavhengig av direkte og indirekte støtte, så er det et viktig mål for Buskerud fylkeskommune at fylket vårt er et godt sted å bo og arbeide også for kunstnere.

Sterke kunst- og kulturinstitusjoner og gode produksjonslokaler og visningsarenaer for kunst og kultur er avgjørende for at Buskerud i større grad skal tiltrekke seg en kunstnerpopulasjon. Det er en kjensgjerning at vi har få, og i all hovedsak små, kunst- og kulturinstitusjoner i Buskerud. Dette preger institusjonenes kapasitet til å være regionale lokomotiv i utviklingen av feltet. I store deler av fylket er det også mangel på gode produksjons- og øvingslokaler og visningsarenaer. Dette er hemmende for den delen av feltet som driver turnerende virksomhet, som for eksempel *Brageteatret AS – Regionteater for Buskerud*, men også for store deler av det frivillige feltet.

Buskerud fylkeskommune har svært begrensede ressurser til utviklingen av kulturarenaer. Det avsettes ikke fylkeskommunale midler som et supplement til den desentraliserte ordningen for tilskudd til lokale kulturbygg som vi forvalter på vegne av staten. Vi vet også relativt lite om den faktiske situasjonen knyttet til antall kulturarenaer og deres tilstand. Buskerud musikkråd holder på med en kartlegging av øvingslokaler rundt om i fylket, men det bør vurderes om det skal igangsettes et større kartleggingsarbeid på dette området. I en slik kartlegging må det legges vekt på mulig ny bruk av eksisterende arenaer. Fylkeskommunens egne bygninger, med hovedvekt på de videregående skolene, bør også inngå i en eventuell kartlegging. I forlengelse av dette må det så tas stilling til om kulturarenaer er et område som skal prioriteres ytterligere.

2.6 Barn og unge – oppleve, utøve og medvirke

2.6.1 Barn og unge som målgruppe

Barn og unge utgjør ingen ensartet gruppe, selv om vi kanskje omtaler dem som det i hverdagen. Barn og unge representerer den samme bredden i interesser, ønsker og behov som den voksne delen av befolkningen, og det er derfor viktig å legge til rette for at barn og unge kan medvirke til å utvikle sitt eget kulturtilbud. Dette bør være et rådende prinsipp uavhengig om det gjelder kultur i skolen eller kultur på fritiden, og om det er snakk om å oppleve eller å utøve kultur selv.

I den nasjonale kulturpolitikken er det utpekt særlig tre satsingsområder med tanke på barn og unge som målgruppe, nemlig Den kulturelle skolesekken, Ungdommens kulturmønstring (UKM) og kulturskolene. Fylkeskommunene er gitt et særskilt ansvar for Den kulturelle skolesekken og UKM, mens kommunene har ansvar for kulturskolene. For å bidra til et godt samarbeid mellom ordningene og på tvers av forvaltningsnivåene, er det inngått en samarbeidsavtale mellom de tre ordningene på nasjonalt nivå, og denne er videre forankret på regionalt nivå. Målet er en helhetlig blick på kulturtilbudet overfor barn og unge.

2.6.2 Den kulturelle skolesekken i Buskerud

Den kulturelle skolesekken er en nasjonal ordning som skal bidra til at alle elever i skolen får oppleve profesjonell kunst og kultur. Gjennom ordningen skal elevene lettere få tilgang til, gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for kunst- og kulturuttrykk av alle slag. Det er et ufravikelig prinsipp at kunst- og kulturtilbudene skal være av høy kvalitet og vise hele bredden av kunst- og kulturuttrykk, herunder film, kulturarv, litteratur, musikk, scenekunst og visuell kunst.

Den kulturelle skolesekken forutsetter et nært samarbeid mellom de tre forvaltningsnivåene stat, fylkeskommune og kommune. Likeledes er et nært samarbeid mellom kultur- og skolesektoren av avgjørende betydning. Det vi gjerne kaller *det demokratiske prinsippet* står sterkt i ordningen: Den kulturelle skolesekken skal omfatte *alle* elever. Ved å innlemme dette prinsippet, ønsker Buskerud fylkeskommune å bidra til å demme opp for de sosiale skillene i kunst- og kulturlivet. Alle elevene skal få lik tilgang til profesjonell kunst og kultur, uavhengig av kulturvanene til familie og venner.

De overordnede målene for Den kulturelle skolesekken i Buskerud er som følger:

- Alle elever får oppleve et profesjonelt kunst- og kulturtilbud
- Helhetlig innlemmelse av kunstneriske og kulturelle uttrykk i realiseringen av skolens læringsmål
- Verdifulle opplevelser som kan gjøre elevene i stand til å møte kulturelle utfordringer i dag og i fremtiden på en reflektert og konstruktiv måte

Fylkeskommunene er tillagt et særskilt ansvar for Den kulturelle skolesekken, som omfatter både forvaltnings- og driftsoppgaver, i tillegg til å drive utviklingsarbeid i samarbeid med andre aktører. Buskerud fylkeskommune har ansvar for å arrangere regionale møteplasser og for å drive kompetanseutvikling, og deltar også inn i det nasjonale nettverket for ordningen.

Økt synliggjøring er en prioritert satsning i tiden framover. Den kulturelle skolesekken plasserer Norge i verdenstoppen når det gjelder kunst- og kulturformidling overfor barn og unge, og er en ordening vi er stolte av. Samtidig har forskning avdekket utfordringer for ordningen, særlig knyttet til elevmedvirkning, lærernes kompetanse om kunst og kultur og realisering av et likeverdig tilbud til alle elever i skolen. Buskerud fylkeskommune mener at økt kjennskap til og bevissthet rundt Den kulturelle skolesekken er viktig for videre utvikling av ordningen, og vil i tillegg jobbe videre med å styrke elevenes medvirkning i ordningen.

Det pågår i perioden 2014-2016 et utviklingsprosjekt knyttet til formidling av film i Den kulturelle skolesekken i Buskerud. Det er et uttrykt mål for prosjektet å etablere film som en integrert del av formidlingstilbudet i Den kulturelle skolesekken regionalt, med en fast modell for filmformidling.

2.6.3 Den kulturelle skolesekken i grunnskolen

Buskerud fylkeskommune har en todelt rolle overfor kommunene når det gjelder ordningen med Den kulturelle skolesekken i grunnskolen. Vi skal både sørge for et regionalt kunst- og kulturtilbud til elevene, og samtidig fordele statlige spillemidler videre til kommunene for deres arbeid med de lokale skolesekkene. Til forvaltningsoppgaven ligger det også et ansvar for å kvalitetssikre tilbudet i de lokale skolesekkene. På bakgrunn av dette er det inngått partnerskapsavtaler mellom Buskerud fylkeskommune og samtlige 21 kommuner om ordningen. Denne avtalen befester også innholdet i abonnementsordningen som er etablert for å distribuere det regionale tilbudet.

Det skal innføres nye samarbeidsavtaler med de regionale produsentmiljøene fra 2015. Her legges det vekt på at Buskerud fylkeskommune har ansvar for å kvalitetssikre produksjon, distribusjon og mottakelse av det regionale tilbudet. Gjennom samarbeidsavtalen skal det stimuleres til mer samarbeid på tvers av kunst- og kulturuttrykkene, i tillegg til å utvikle nye formidlingsformer.

2.6.4 Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring

Ordningen med Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring skiller seg fra ordningen i grunnskolen på flere måter. For det første er fylkeskommunen selv skoleeier, noe som forutsetter en tettere dialog mellom utdannings- og kultursiden i egen organisasjon. Deretter er ordningen i videregående opplæring organisert som et bestillingstilbud, hvor hver av opplæringsenhetene har etablert egne team, bestående av ledelse, lærere og elever, som bestiller det de ønsker av kunst- og kulturtilbud. Dette er ment å ivareta det mangfoldet av opplæringsenheter vi har i Buskerud, med alt fra store skoler med mange ulike studieretninger, til mindre distriktskoler, arbeidsinstitutt og videregående opplæring i regi av kriminalomsorgen. Store forskjeller mellom enhetene påvirker både valg av tilbud, mottak og selve formidlingen.

Noe annet som gjør at ordningen i videregående opplæring skiller seg ut er elevenes refleksjonsnivå og hvordan de på en annen måte enn yngre elever kan beskrive, vurdere og begrunne kunst og kultur. Dette står sentralt for elevene som deltar i DKS-teamene, som tilegner seg betydelig kompetanse knyttet til programmering og får en større forståelse av kompleksiteten ved kunst- og kulturarrangementer. Elevene får også anledning til å delta på egne kurs spesielt utviklet for dem. Her jobber Den kulturelle skolesekken i Buskerud spesifikt med elevmedvirkning og er opptatt av å gi elevene en "språklig verktøykasse" til bruk i programmeringsprosessen. Vi vet at språk er makt, og tett forbundet med opplevelsen av mestring. Det er et uttalt mål for *Kunnskapsskolen* at alle skal oppleve mestring og faglig utfordring hver dag, og at opplæringen skal forberede for videre utdanning, yrke og aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.

2.6.5 Ungdommens kulturmønstring

Ungdommens kulturmønstring (UKM) er en sentral arena for ungdommers mulighet til selv å uttrykke seg gjennom kunst og kultur. Fylkeskommunene er gitt et særskilt ansvar for UKM, som eier av det regionale nivået, med den årlige fylkesmønstringen som nav, og med ansvar for koordinering av det lokale nivået. Det er Buskerud musikkråd som har det tekniske gjennomføringsansvaret for UKM Buskerud, på oppdrag fra fylkeskommunen.

UKM er en viktig arena for deltakelse og kulturelt mangfold. Det er et mål at det skal være fortsatt god oppslutning om UMK i Buskerud. Videre er det viktig å bidra til profesjonalisering av de lokale mønstringene. I 2015 skal det gjennomføres et pilotprosjekt hvor fylkesleddet sender ut jurymedlemmer til de lokale mønstringene.

3. Bibliotek

Buskerud fylkeskommune har som mål å bidra til gode bibliotekstjenester for alle som er i fylket, og fylkesbiblioteket har et lovpålagt ansvar overfor folkebibliotekene når det gjelder regionale oppgaver og utvikling. Bibliotekene må tilpasse seg behovene til de ulike brukerne, som er i alle aldre og livsfaser og representerer et kulturelt mangfold. Bibliotekene er også i stadig endring for å møte muligheter og utfordringer knyttet til samfunnsutviklingen. Et tydelig eksempel på dette er revideringen av §1 (formålsparagrafen) i *Lov om folkebibliotek*, der det heter at folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Samtidig utfordres mange bibliotek av en krevende økonomisk situasjon.

For å møte de nye utfordringene har fylkesbiblioteket utarbeidet *Bibliotekstrategi for Buskerud 2015-2020*. Her pekes det ut fem særskilte satsingsområder for planperioden:

1. Aktiv formidling

Bibliotekene skal gjennom aktiv formidling fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet. Formidlingsoppgavene spenner fra veiledning til programmering av tilbud og kuratering, og kan skje både fysisk og digitalt. Det forutsetter solide kunnskaper om medier og publikum, og erfaring med å planlegge og gjennomføre arrangementer.

2. Digitale tjenester

Den teknologiske utviklingen rokker ved grunnlaget for den tradisjonelle bibliotek-tjenesten, men skaper også nye muligheter. Lov om folkebibliotek likestiller nå digitale medier med andre medietyper. Fylkesbiblioteket tilbyr ebib.no, som er en portal for utlån av e-bøker. Samtidig vil fylkesbiblioteket videreutvikle Webløft, en felles nettløsning for bibliotekene i fylket.

3. Læring fra 0-100

Den digitale revolusjonen øker behovet for livslang læring, og bibliotekene må forsterke sitt bidrag til verdiskaping i kunnskapsamfunnet. Bibliotekene kan legge til rette for skapende og aktive læringsprosesser der kompetanse utvikles i samspill med andre.

4. Møteplass og debattarena

Som møteplass skal biblioteket legge til rette både for møter mellom mennesker, og mellom mennesker og ulike ytringsformer, som kunst- og kulturuttrykk. Den nye formålsparagrafen understreker også bibliotekets funksjon som uavhengig arena for offentlig samtale og debatt.

5. Delingskultur og samarbeid

Med delingskultur menes kultur for deling av kunnskap og satsing på digitale tjenester basert på åpne løsninger. Det er bred enighet i bibliotekmiljøet om å satse på delingskultur og samarbeid, så vel mot publikum som i interne arbeidsprosesser.

Fylkesbiblioteket vil bidra til at bibliotekene styrker sin kunnskap og kompetanse innenfor disse områdene, i tillegg til å etablere tettere nettverk mellom bibliotekene og samarbeid mellom bibliotekene og andre aktører.

4. Festivaler

Buskerud fylkeskommune tildeler årlig tilskudd til en rekke festivaler i hele fylket. Festivalene har et godt utgangspunkt for å drive arbeid knyttet til kulturelt mangfold, da de i all hovedsak er en form for lavterskeltak, som det er lett for brede lag av befolkningen å oppsøke. De sørger også for et viktig supplement til helårsarrangørene rundt om i fylket, som for eksempel kulturhusene, jazzklubber, osv. Tildelingen av festivalstøtte skal prioritere fyrårnsfestivaler og nisjefestivaler, som tiltak som kan bidra til både topp og bredde i Buskeruds kulturliv.

Fyrårnsfestivalene vurderes med tanke på kunstnerisk kvalitet og nyskaping i programmeringen, organisasjonenes profesjonalitet, festivalenes formidlingsevne og publikumsoppslutning, i tillegg til festivalens evne til å være både tradisjonsbærere og innovative regionale aktører. Det stilles forventning til at fyrårnsfestivalene skal kunne bidra til kompetanseutvikling overfor og samarbeid med andre og nye aktører.

Fyrårnsfestivalene skal særlig prioriteres dersom de mottar festivalstøtte fra Norsk kulturråd, da det knyttes forventninger til en såkalt 60/40-fordeling av det samlede offentlige tilskuddet fra staten sin side. Ved inngangen til planperioden har tre festivaler fyrårnsstatus, nemlig Kongsberg

Jazzfestival, Folkemusikkveka og Glogerfestspillene. Alle tre har vist positiv utvikling de siste årene og det er betydelig potensiale for fortsatt vekst. Alle de tre festivalene drives imidlertid av svært små administrasjoner, og det er behov for et økonomisk løft gjennom både offentlige bevilgninger og egeninntekter dersom de skal kunne få til en ytterligere profesjonalisering.

Nisjefestivalene vurderes med tanke på å inneha en betydelig egenart i regional sammenheng, og hvorvidt de kan sies å ha attraktivitet utenfor sitt eget nærområde. Nisjefestivalene bør fungere som et naturlig samlingspunkt for sin særskilte sjanger eller formidlingsform. Innenfor denne kategorien er det rom for både små festivaler med et smalt kulturelt nedslagsfelt og større, populærkulturelle festivaler. Nye tiltak ønskes velkommen dersom de faktisk tilfører noe nytt, som ikke finnes i Buskerud fra før, og på bakgrunn av et dokumentert publikumsgrunnlag.

Det bør stilles midler til rådighet for festivaler som har gode prosjekter eller tiltak, uavhengig av om det er snakk om fyrtårnsfestivaler, nisjefestivaler eller folkefesttiltak.

Det forutsettes at vertskommunen støtter opp om og prioriterer festivaler der det ytes fylkeskommunal støtte. Festivaler som får støtte fra fylkeskommunen må være tilgjengelig for alle, og fylkeskommunal støtte skal benyttes til de tiltak det søkes om støtte til. Festivaler som mottar tilskudd skal rapportere ut fra støttens betydning for arrangementets gjennomføring og verdi for Buskerudsamfunnet.

5. Museer

5.1 Museumssektoren i Buskerud

Museene har som oppdrag å forvalte og formidle Buskeruds historie og samtid. I Buskerud utgjør museumssektoren rundt 120 årsverk og museene forvalter omkring 170 000 gjenstander og 379 kulturhistoriske bygninger. Den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM definerer museum slik:

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og utviklingen av samfunnet og være åpen for publikum: som skal samle inn, bevare, konservere, forske i, og formidle og stille materielle og immaterielle vitnesbyrd om menneskene og deres omgivelser med studie-, utdannings- og underholdningssiktemål.

I Buskerud er det tre konsoliderte museer som mottar fylkeskommunalt driftstilskudd, nærmere bestemt Blaafarveværket, Drammens Museum og Buskerudmuseet. Norsk Bergverksmuseum mottar ikke driftstilskudd fra fylkeskommunen. Museet har vært et nasjonalt ansvarsmuseum og får hele sitt driftstilskudd direkte fra statsbudsjettet. Som følge av konsolideringsprosessen under museumsreformen er ordningen med nasjonale ansvarsmuseer avskaffet. Det er i stedet etablert et nasjonalt museumsnettverk som omfatter alle museene med statlig tilskudd.

Museumslandskapet i Buskerud består også av mindre museumstiltak som i utstrakt grad har vokst frem gjennom lokalt engasjement og initiativ. Flertallet hører ikke med til de konsoliderte enhetene fordi de hverken økonomisk eller faglig har et format som gjør det forsvarlig for de konsoliderte enhetene å overta ansvaret for disse museene.

Staten anser at fylkeskommuner, vertskommuner og kommuner som nyter godt av museenes kompetanse, formidling og andre tjenester, har et grunnleggende delansvar for finansieringen av museene. Forutsetningen er at regionen normalt skal dekke minst 40 prosent av det samlede offentlige driftstilskuddet.

Fylkeskommunen skal jobbe for en videre harmonisering av det regionale driftstilskuddet hvor fordelingsnøkkelen mellom fylkeskommune og vertskommuner blir tilsvarende 60/40. I tillegg skal fylkeskommunen jobbe aktivt for økt statlig driftstilskudd til museene i Buskerud. Helt konkret betyr det at fylkeskommunen skal ha tett kontakt med Kulturdepartementet, vertskommunene og de enkelte museene.

Prosentvis fordeling av offentlig tilskudd til museene i Buskerud:

Museum	Fylkeskommune	Vertskommune
Blaafarvewærket	63 %	37 %
Drammens Museum	53 %	47 %
Buskerudmuseet	74 %	26 %
Norsk Bergverksmuseum	0	0

Museum	Stat	Region
Blaafarvewærket	65 %	35 %
Drammens Museum	42 %	58 %
Buskerudmuseet	54 %	46 %
Norsk Bergverksmuseum	100 %	

5.2 Forvaltning, forskning, formidling og fornying

St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* presenterte status etter flere år med reformarbeid i museumssektoren og skisserte veien videre for de konsoliderte museumsenhetene:

Målet med denne meldingen er å legge til rette for å styrke den faglige dimensjonen i de enhetene som inngår i det nasjonale museumsnettverket. Deler av det økonomiske grunnlaget er allerede på plass. Nå skal utviklingen av museene som museumsfaglige kunnskapssentra og solide organisasjoner prioriteres. Museene skal bli bedre i stand til å utvikle seg som profilerte samfunnsinstitusjoner. Departementet vil i det videre arbeidet legge til rette for at museene kan styrke sine faglige profiler. (Kultur- og kirke departementet 2009, s. 12)

Stortingsmeldingen foreslo følgende hovedmål for museumssektoren, og disse er senere fulgt opp gjennom både statlig og fylkeskommunal museumspolitik, under overskriften "de fire F'ene":

1. Forvaltning

Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelig for publikum og for forskning. Viktige delmål vil være gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.

2. Forskning

Forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling. Et delmål vil være økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren.

3. Formidling

Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.

4. Fornyning

Gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.

5.3 Hovedsatsinger i planperioden

5.3.1 Samlingsforvaltning

Samlingsforvaltning er en av kjerneoppgavene til museene og innebærer innsamling, bevaring, registrering, dokumentasjon og tilgjengeliggjøring av samlingene. Gjennom gode samlingsplaner, registrering av samlingene, sikre bevaringsforhold, digitale verktøy og enklere tilgjengelighet til samlingene ivaretas en god samlingsforvaltning

Som vi har vært inne på, er forvaltning et av hovedmålene for museumssektoren. I St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* settes det fokus på sikkerhet, bevaringsforhold og tilgjengelighet til gjenstander for brukerne. Et gjennomgående tema er fellestiltak, og det legges vekt på at flere utfordringer i museumssektoren bør vurderes regionalt og inngå i regionale planer der man søker gode fellesløsninger. Det understrekes videre at det er viktig å kartlegge behovet for nye magasin, fellesmagasin og konserveringstjenester i hvert enkelt fylke. Nasjonalt har kartlegging vist at over halvparten av gjenstandssamlingene ved museene i Norge er oppbevart i lokaler som ikke er egnet til dette formålet. Disse lokalene utgjør over 70 prosent av det totale arealet for gjenstandsoppbevaring ved museene.

I Buskerud er det behov for en generell oppgradering, både når det gjelder fasiliteter for bevaring og konservering, og med tanke på kompetanse. Det ligger et stort potensiale i koordineringen av samlingsforvaltningen i fylket. I dag finnes det kun to fellestjenester, 1) Fylkesfotoarkivet, som har ansvaret for fotoregistrering og fotooppbevaring, og 2) Folkemusikksenteret i Buskerud, som har ansvar for å bevare arkiv og gjenstander tilknyttet folkemusikk- og folkedansttradisjonene i fylket. Begge fellestjenestene er tilknyttet Buskerudmuseet. Det eksiterer et stort behov for kompetanse

innenfor teknisk konservering, og en ny fellestjeneste innenfor dette fagområdet bør opprettes i tilknytning til ett av de tre konsoliderte museene.

Oppbevaringsforholdene for samlingene i Buskerud er generelt lite tilfredsstillende. Magasinene er overfylte en rekke steder. Ytterst få magasiner har egne klimasoner tilpasset ulike materialer og gjenstandstyper. En del gjenstander oppbevares i dårlige sikrede museale bygninger. I tillegg er gjenstandene ofte ufullstendig registrert og digitalisert. Ved enkelte museer mangler det også komplette oversikter over hva som er lagret. Mangel på personalressurser ved museene gjør at registrerings- og digitaliseringsarbeidet blir nedprioritert. Det er få stillinger som kun har ansvar for samlingsforvaltningen, selv om det i stor grad er en forutsetning for å få kontinuitet i arbeidet og oversikt over samlingene. Det er kostnadskrevenende å anskaffe det utstyret som behøves for å gjennomføre en fullverdig registrering og digitalisering. Arbeidet forutsetter også høy kompetanse innenfor IKT og nye digitale verktøy, noe som i utstrakt grad mangler blant personalet. Mange av museene i Buskerud har derfor et stort etterslep på dette området. Målsettingene knyttet til samlingsforvaltning i planperioden gjenspeiler behovet for et fellesmagasin i fylket, og er ledd i en realisering av dette målet på lengre sikt.

Målsettingen for fireårsperioden er å utvikle en felles plan for samlingsforvaltning som omfatter:

- Oversikt over magasin- og oppbevaringsforhold ved museene
- Felles retningslinjer for tilfredsstillende og forsvarlig innsamling, registrering og bevaring
- Felles standardisering av gjenstander og regler for avhending
- Fellestjeneste for teknisk konservering

5.3.2 Digital formidling

St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum* presenterer digital formidling som en av de største formidlingsutfordringene innenfor museumssektoren. Fra nasjonalt nivå vektlegges det at digital formidlingsteknologi har et stort potensiale som museene langt på vei ikke benytter seg av per i dag. Det skal legges til rette for en bred utprøving av nye formidlingsformer med stor vekt på samarbeidsprosjekter. Videre skal digital forteller- og formidlingskompetanse i museene styrkes.

Formidlingen i museene baserer seg som oftest på gjenstander og presentasjoner av og kunnskap om disse. Forvaltning og formidling henger svært nøye sammen. Informasjon om samlingene, og da både bygninger, gjenstander, foto og dokumenter, bør ideelt sett være søkbar på museenes nettsider. Likevel er det et stort sprang fra digital tilgjengeliggjøring til digital formidling. Tilgang til museenes interne kataloger har begrenset verdi for folk flest hvis de ikke inngår i en sammenheng der det formidles kunnskap og opplevelser. Digital formidling er derfor ment å utfylle og styrke den tradisjonelle formidlingen. Et museumsbesøk og opplevelsen det gir kan forlenges gjennom tilbud i digitale kanaler. Tendensen innenfor formidlingspraksis går mot mer brukerorientering og brukermedvirkning. Museene bør styrke sitt arbeid med dialogbasert og individuell formidling, og det bør legges til rette for bred utprøving av nye formidlingsformer i museene med stor vekt på samarbeidsprosjekter.

Den digitale teknologien åpner for nye muligheter for å nå grupper som er underrepresentert i det ordinære publikumet. Sosiale medier og bruk av internett som arena for brukermedvirkning og dialog med brukerne er formidlingsverktøy som allerede er tatt i bruk, men som kan forbedres og videreutvikles. Økt bruk av digital formidling kan inspirere til økt museumsbesøk for flere brukergrupper. Dette er viktig med tanke på et kulturelt mangfold.

Museumssektoren i Buskerud har behov for økt kompetanse både med tanke på digitalisering av utstillinger og utprøving av andre digitale virkemidler innenfor formidling. Videreutvikling og oppgradering av museenes digitale formidling kan fort bli salderingsposter i trange budsjetter. Uten kompetanse blir dette viktige informasjons- og formidlingsarbeidet i mange sammenhenger tilsidesatt.

I St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum* konstateres det at kompetanse om og tradisjon for digital formidling i norske museer står relativt svakt. Det er en utfordring for institusjonene å ta i bruk og se mulighetene av ny teknologi. I den såkalte digitaliseringsmeldingen, St.meld. nr. 24, (2008–2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*, understrekes det at digital formidling er ressurskrevende og forutsetter et nært samarbeid mellom ulike faggrupper med både teknisk kompetanse og fagkompetanse. Videre sies det at museene i større grad må ta i bruk ny teknologi, noe som krever omstilling når det gjelder kompetanse, holdninger, ressursbruk, osv. For å utvikle gode formidlingsverktøy er det også behov for mer kunnskap om målgruppene.

For Buskerud fylkeskommune er det en målsetting at digital formidling skal bli en naturlig og integrert del av museenes formidlingsarbeid.

6. Film

Buskerud fylkeskommunes filmsatsing ivaretas i all hovedsak gjennom eierskapet i Viken filmsenter, som ble etablert i 2011. Viken filmsenter eies i fellesskap med Akershus, Vestfold og Østfold fylkeskommuner. Filmsenteret er organisert i en nettverksmodell med hovedkontoret lokalisert på Union Scene i Drammen. De regionale filmsentrene er resultater av nasjonal politikk og forvalter statlige midler til produksjon av kortfilm, animasjonsfilm, dokumentarfilm, dataspill og annen audiovisuell produksjon som kunstnerisk uttrykksform. Mandatet er nå også utvidet til å omfatte tilskudd til lansering av ulike formater av audiovisuelle produksjoner, dokumentarserier og utvikling av langfilm/kinofilm. Videre skal de regionale filmsentrene bidra til talentutvikling og kompetansebygging med mål om å styrke den regionale filmbransjen. For vår region har særlig talentutvikling av unge filmskapere hatt fokus, gjennom Viken Ung og Viken Akademiet. Det skal gjennomføres en intern evaluering av Viken filmsenter i 2015 for å se på drift og organisering.

Den nasjonale filmpolitikken er i utvikling, og en ny stortingsmelding om film er ventet i 2015. Denne vil trolig gi nye føringer også for den regionale filmpolitikken.

I kjølvannet av etableringen av Viken filmsenter har filmbransjen i Buskerud gitt uttrykk for at den opplever det som svært positivt å ha fått tilgang til statlige utviklingsmidler på filmfeltet, i tillegg til kompetanseutvikling og nettverk. Samtidig påpeker filmbransjen at en naturlig utvikling på feltet er å se på mulighetene for også å etablere et regionalt filmfond. Det er i dag etablert flere filmfond som stort sett dekker Norge geografisk, med unntak av Viken-området og Sørlandet. De regionale filmfondene stimulerer til utvikling og produksjon av spillefilm og fjernsynsdrama ved å investere i produksjoner som har tilknytning til den respektive regionen. Fondene er organisert slik at produksjonsstøtten gis på kommersiell basis, som investeringer med avkastningskrav. For å utvikle en regional bransje som er bærekraftig over tid bør også finansiering gjennom fond være en mulighet. En evaluering av norske filmfond foretatt i 2011, viste at for hver statlige krone som ble bevilget gjennom fondet ble det gitt én krone fra lokale finansieringskilder (Ryssevik, Jostein og Vaage, Turid 2011).

Det bør utredes hvilke muligheter det er for å utvikle og på sikt etablere et filmfond som omfatter Buskerud. Som et ledd i dette må avklares med statlig nivå om det er rom for flere regionale fond, og om det er aktuelt å utvikle et fond i samarbeid med de andre eierne av Viken filmsenter.

Regional plan for verdiskaping og næringsutvikling har som et av sine mål å øke tilgangen på kapital, både for at investeringer skal bli mulige og for å drive næringsutvikling videre gjennom kompetente og aktive eiere som forventer avkastning og utvikling. Herunder er det ønskelig å etablere møteplasser og utvikle kompetanse om kapitalforvaltning. En eventuell etablering av et filmfond som omfatter Buskerud, med tydelige mål om å øke aktiviteten og verdiskapingen i filmbransjen her, harmonerer godt med disse målsettingene. Det er også mulig å trekke på erfaringer som allerede er gjort rundt filmfondenes organisering og virksomhet andre steder.

Målsettingen for planperioden er å utrede og eventuelt etablere et filmfond for Buskerud, enten det er i samarbeid med Viken-fylkene eller i form av en annen konstellasjon.

7. Musikk

Det har skjedd store endringer på musikkfeltet de siste årene, både med tanke på musikkbransjen, folks musikkbruk og musikkfeltets organisasjonsliv. Buskerud fylkeskommunes rolle på dette feltet er i første rekke å bidra til å styrke infrastrukturen gjennom å yte økonomiske bevilgninger til og samhandle med regionale aktører. I tillegg er det å bidra til verdiskaping viktig.

Musikkfeltet er trolig det mest gjennomorganiserte av alle kunstfeltene, på godt og vondt. Det finnes en rekke organisasjoner som ligger relativt tett opptil hverandre med tanke på sjanger og virksomhet. I tillegg er det flere av organisasjonene som enten er formelt eller uformelt knyttet til hverandre, henholdsvis som stiftere eller medlemmer av andre organisasjoner, eller gjennom samarbeidsprosjekter. Dette gjør feltet komplisert og uoversiktlig, og det kan være en utfordring "å følge pengene". Feltet har også en historikk preget av en viss konfliktgrad. Der det tidligere fantes én paraplyorganisasjon som jobbet for å ivareta fritidsmusikklivet, Norsk musikkråd, er i dag både korps- og korbevegelsen skilt ut med egne organisasjoner og splittet ytterligere opp i ulike grupperinger. Det må sies at statlige myndigheter til en viss grad har bidratt til framveksten av organisasjonsmangfoldet, både gjennom bevilgninger og gjennom å initiere etableringen av nye organisasjoner framfor å bygge på de allerede eksisterende – sist med opprettingen av de regionale kompetansesentrene for rytmisk musikk, i kjølvannet av St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill. Et løft for rytmisk musikk*.

I dette organisasjonsmangfoldet er det en viktig erkjennelse at gapet mellom etterspørselen og fylkeskommunens relativt begrensede virkemidler er stort. Hovedutvalget for regionalutvikling og kultur har derfor i sak 11/14 vedtatt følgende prinsipper for fylkeskommunens engasjement på musikkfeltet:

1. Buskerud fylkeskommune skal prioritere samhandling med regionale ledd av nasjonale paraplyorganisasjoner og regionale musikkorganisasjoner med direkte statlig støtte.
2. Regionale ledd av frivillige organisasjoner som mottar statlig støtte skal kunne motta fylkeskommunal støtte, i tråd med eksisterende frivillighetspolitikk.
3. Fylkeskommunens ressursinnsats bør bidra til å styrke både fritidsmusikklivet og den semi-profesjonelle og profesjonelle delen av musikkfeltet.

4. Talentutviklingstiltak ivaretas gjennom tilskudd til 1) regionale ledd av nasjonale paraplyorganisasjoner, 2) regionale musikkorganisasjoner med direkte statlig støtte og 3) regionale ledd av frivillige organisasjoner som mottar statlig støtte.

Videre er det særlig hensiktsmessig å se Buskerud musikkråd og Østafjellske kompetansesenter for musikk som to komplementære organisasjoner som til sammen sørger for tilbud som dekker hele spekteret fra amatør og frivillig til profesjonell. Det bør stilles tydeligere forventninger til organisasjonene på bakgrunn av de offentlige bevilgningene, i tillegg til at oppgavefordelingen mellom de to bør være tydeligere. Målet må være at helheten skal legge til rette for et mangfoldig musikkliv, med utviklingsmuligheter for både frivillige og bransje, som i tillegg har tilgang til lokaler som er godt egnet til den typen musikk som utøves der.

Det bør videre legges særlig vekt på at Buskerud fylkeskommune har ansvar for å bidra til å bevare fylkets unike folkemusikktradisjoner.

Ut over dette skal Buskerud fylkeskommune prioritere tiltak som bidrar til å oppfylle mål satt for de sektorovergripende strategiene. Dette innebærer at fylkeskommunen ikke vil prioritere å yte støtte til innspillinger, plateutgivelser, enkeltstående konserter, konsertserier eller turneer.

8. Scenekunst

Scenekunst er en fellesbetegnelse for flere kunstarter, og den såkalte scenekunstmeldingen, St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*, er med bakgrunn i eksisterende infrastruktur og støtteordninger bygget opp rundt kunstuttrykkene teater, dans og opera. Dette gjelder både for den institusjonaliserte delen av feltet og den frie scenekunsten, selv om den sistnevnte ofte har flere berøringspunkter og inkluderer sjangeroverskridende uttrykk. I kjølvannet av meldingen har det blitt satset betydelig på scenekunst fra statlig hold, med følgende begrunnelse:

Hovedmålet for scenekunstheltet er å ha et scenekunsttilbud av høy kunstnerisk kvalitet, som er mangfoldig, nyskapende og utfordrende og som når hele befolkningen og forvalter kulturarven. (St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*, s. 16)

Buskerud fylkeskommune har på bakgrunn av scenekunstmeldingen, og som følge av målsettinger i både *Scenekunstplan for Buskerud* og *Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2011-2014* vist et betydelig engasjement på scenekunstheltet de siste årene, særlig innen teater. Fylkeskommunen har imidlertid ikke funnet det mulig å prioritere operatiltak og historiske spel.

Det er svært få frie profesjonelle miljøer innenfor scenekunstheltet i Buskerud, uavhengig av uttrykk. Desto viktigere er det at Buskerud fylkeskommune bidrar til å styrke disse miljøene gjennom å yte produksjonsstøtte der det foreligger gode prosjekter.

8.1 Teater

Brageteatret AS – Regionteater for Buskerud er den viktigste aktøren innenfor den profesjonelle delen av scenekunstheltet i fylket. Regionteatret skal være et profesjonelt teater for produksjon og formidling av nyskapende og utfordrende scenekunst av høy kunstnerisk kvalitet. Teatret skal bidra til et økt og regelmessig scenekunsttilbud til hele befolkningen i Buskerud, og legge særlig

vekt på teater med barne- og ungdomsperspektiv og flerkulturelt perspektiv. Samtidig skal teatret bidra til kulturelt mangfold og kompetanseutvikling på et samlet kunst- og kulturfelt.

Buskerud fylkeskommune og Drammen kommune er eiere av Brageteatret AS – Regionteater for Buskerud, som ble gitt regionteaterstatus fra statlig hold med statsbudsjettet for 2014.

Buskerud fylkeskommunes støtte til amatørteatermiljøene i fylket går gjennom Buskerud Teater. Buskerud Teater skal være et organ for videreutvikling av en helhetlig amatørteaterpolitikk og amatørteatervirksomhet i fylket. Denne virksomheten skal legges til rette på en slik måte at amatører kan drive aktiviteter på alle nivåer og i alle aldersgrupper. Den lokale forankringen sikres gjennom en nettverksmodell med avdelinger fordelt på Nedre Buskerud, Lågen, Midt fylket og Hallingdal.

8.2 Dans

Det finnes ingen faste, etablerte dansekompanier eller institusjoner for profesjonell dans i Buskerud, men en rekke dansekunstnere er bosatt her, og Scenerommet i Vestfossen samarbeider med flere prosjektbaserte dansere. Samtidig vises det folkedans på høyt nivå på kappleiker, under Folkemusikkveka og på en rekke andre arenaer.

For Buskerud fylkeskommune er det et mål å styrke dans som uttrykksform og tradisjonsbærer. Særlig sentralt her står de unike folkedanstradisjonene i fylket. Det er også et mål å kunne skape synergier og se dans i komplementære forhold til andre kunstuttrykk.

Det pågår et arbeid i regi av Ål kommune med tanke på å etablere en landsdelsscene for dans ved Ål kulturhus. Buskerud fylkeskommune har gjennom vedtak i Hovedutvalget for regionalutvikling (sak 3/14) stilt seg positiv til en slik satsing, og har bistått kommunen i dialogen inn mot statlige myndigheter. Prosjektet er også tildelt midler gjennom tilskuddsordningen for kulturarenaer.

9. Visuell kunst

Den visuelle kunsten har gjennomgått store endringer de siste tiårene. Det gjelder utviklingen av ny kunstnerisk praksis, nye uttrykk og produksjonsmåter, andre formidlingsformer, nye arenaer og annen organisering av det kunstneriske arbeidet. *Kulturutredningen 2014* (NOU 2013:4) viser at det er vekst i mengde kunstproduksjon og et større marked for opplevelser og begivenheter, men at denne veksten har ikke gitt bedre levekår for kunstnere. De helt klare utfordringene knyttet til kunstnernes levekår bekreftes i rapporten *Kunstens autonomi og kunstens økonomi* (Kulturdepartementet 2015), som fastslår at visuelle kunstnere har opplevd en reell *nedgang* i kunstnerisk inntekt med gjennomsnitt på 9,5 prosent i perioden fra 2006 til 2013.

Visuell kunst har i lang tid vært et område med lav prioritet i norsk kulturpolitikk. Med Meld.st. 23 (2011-12) *Visuell kunst* er det gitt signaler om at dette feltet skal gis et løft og få større synlighet. Det er naturlig å følge opp dette også på regionalt nivå. I stortingsmeldingen pekes det på at det er nødvendig å styrke både formidlingen av visuell kunst og produksjonsleddet, i tillegg til å styrke mangfoldet ved å legge mer systematisk til rette for publikumsutvikling.

Igjen er Buskerud fylkeskommunes rolle på feltet i all hovedsak knyttet til infrastrukturen for visuell kunst. Fylkeskommunen yter tilskudd til institusjoner, temporære utstillinger med regionalt nedslagsfelt, i tillegg til at det ytes noe støtte til drift av kunstnerorganisasjoner.

Buskerud fylkeskommune har et medansvar for at regionen byr på gode arbeidsforhold for kunstnere og kulturarbeidere og på den måten motvirker kunstnerflukt. I deler av fylket har det vært initiativ for å utrede og opprette atelier- og verkstedfelleskap. I løpet av de siste årene har det også blitt etablert flere residensleiligheter hvor kunstnere innenfor ulike uttrykk kan søke om arbeidsopphold, for eksempel Leveld kunstnartun. Arbeidssteder for kunstnere vil først og fremst være et kommunalt ansvar, men fylkeskommunen bør bidra til å løfte den overordnede problemstillingen om hvordan å skape gode vilkår for kunstproduksjon i fylket.

9.1 Regionale kunstinstitusjoner

Buskerud fylkeskommune har definert Vestfossen Kunstlaboratorium som regionalt fyrtårn for samtidskunst. Målet er å styrke Vestfossen Kunstlaboratoriums institusjonelle rammer, slik at stedet ikke bare oppfattes som et visningssted for samtidskunst, men også som et kunstfaglig kompetansesenter. Vestfossen Kunstlaboratorium har utvidet sitt areal og har nå lokaler for helårsdrift. Finansiering er imidlertid fortsatt en utfordring, og det skorter på midler til rent praktisk å holde åpent. Buskerud fylkeskommune bistår Vestfossen Kunstlaboratorium med dialogen inn mot statlige myndigheter knyttet til dette, sammen med Øvre Eiker kommune.

Buskerud kunstsenter er en annen viktig aktør i regional sammenheng. Kunstsenteret er del av et landsdekkende nettverk og har blant annet som oppgave å formidle kunst gjennom eget galleri, utstillinger i Den kulturelle skolesekken og i form av konsulenttjenester ved offentlig utsmykking. Buskerud Kunstsenter har et stort potensial i det å utvikle møteplasser og bidra til kompetanseutvikling for fylkets kunstnere.

Drammens Museum og Blaafarveværket spiller også en vesentlig rolle i det regionale kunstfeltet, gjennom sin betydelige satsing på formidling av visuell kunst. Disse aktørene er begge innlemmet i det nasjonale museumsnettverket for formidling av visuell kunst.

9.2 Regionale utstillinger

I tillegg til å yte støtte til institusjonene på feltet, skal Buskerud fylkeskommune prioritere å støtte opp om utstillinger med et regionalt perspektiv. Disse kan ta form av mønstringer som viser verk av flere kunstnere med regional tilknytning, eller som utstillinger som er unike i regional sammenheng. Relevante eksempler er Kunst rett vest og Novemberutstillingen, som er viktige arenaer for fylkets billedkunstnere og kunsthåndverkere.

9.3 Utsmykking av fylkeskommunens egne bygg

Buskerud fylkeskommune har bygget opp gode rutiner rundt kunstnerisk utsmykking og har mottatt statlig støtte fra Kunst i offentlig rom (KORO) til tre av fire prosjekter de siste årene. Med etableringen av Buskerud fylkeskommune Eiendom FKF og nye kriterier fra KORO må videre samarbeid og nye rutiner avklares. Buskerud fylkeskommune bør sørge for møteplasser, dele

kompetanse, og sørge for systematisk dokumentasjon og formidling av kunsten som en del av dette arbeidet.

Kulturdepartementet har igangsatt en evaluering av KORO av som kan gi føringer for det videre arbeidet regionalt.

9.4 Forvaltning av egen kunstsamling

Med tanke på kunst i fylkeskommunens eie bør det settes i gang tiltak for å bedre forvaltningen av samlingen. Det må lages en fullstendig oversikt over verkene og gjøres en tilstandsvurdering. Samlingen bør systematiseres i Buskerud fylkeskommunens digitale bildearkiv med en god publiseringsløsning for publikum. Det bør også lages en plan for hvordan verkene skal forvaltes i framtiden. Til dette inngår også å ta stilling til en eventuell reetablering av fylkeskommunens innkjøpsordning for kunst.

10. Planprosessen

Rullering av *Kunst- og kulturstrategi for Buskerud 2011-2014* er forankret i *Regional planstrategi for Buskerud 2013-2016*, og Hovedutvalget for regionalutvikling og kultur behandlet i sitt møte 23.05.14 (sak 46/14) prosessen for rulleringen. Høringsuttaket ble lagt fram på hovedutvalgets møte 20.11.14 og deretter sendt ut på en bred, offentlig høring med åtte ukers høringsfrist. Ved fristens utløp hadde det kommet 27 høringsuttalelser.

Styringsgruppen for prosessen med rullering har bestått av:

Solveig Håtveit Markegård – Hovedutvalget for regionalutvikling og kultur (Krf)
Ragne Buer – Hovedutvalget for regionalutvikling og kultur (Ap)
Kari Kolbræk Ask – Hovedutvalget for regionalutvikling og kultur (Sp)
Jorunn Larsen – Nedre Eiker kommune
Hilde Bjørnsvik – Ål kommune
André Ruud – Interkultur, Drammen kommune
Berit Myrvold – Buskerud Bildende Kunstnere
Gísli Jóhann Grétarsson – Folkemusikksenteret i Buskerud
Margit Åsarmoen – Glogerakademiet
Tone Østerdal – utviklingsavdelingen, Buskerud fylkeskommune

Utviklingsavdelingens team kunst og kultur har fungert som faggruppe i prosessen med rullering.

I regi av faggruppen er det gjennomført følgende innspillsarenaer underveis i prosessen:

- Dialogmøte med de kulturansvarlige i kommunene i Buskerud (11.09.14)
- Åpen innspillkonferanse for kommunene og regionale kunst- og kulturaktører (09.10.14)
- Dialogmøte med representanter for filmbransjen (27.10.14)
- Dialogmøte med representanter for feltet for visuell kunst (30.10.14)

I tillegg har det gjennom hele planprosessen vært gjennomført møter med kommuner, kunst- og kulturinstitusjoner, regionale kunst- og kulturorganisasjoner og enkeltaktører hvor rulleringen av

kunst- og kulturstrategien har vært tema. Dette gjelder også for faste, årlige møteplasser, som kulturtreffet for Den kulturelle skolesekken og festival- og arrangørsamlingen.

11. Referanser

Offentlige publikasjoner

Folkebibliotekloven. (1985). Lov om folkebibliotek (folkebibliotekloven). Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

Kulturlova. (2007). *Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)*. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89>

Kulturdepartementet (2012). *En kunnskapsbasert kulturpolitikk*. Kulturdepartementets eksterne FoU-utvalg (rapport)

Kulturdepartementet (2015). *Kunstens autonomi og kunstens økonomi*. Oslo: Kulturdepartementet.

Meld. St. 10 (2011-2012). (2011). *Kultur, inkludering og deltaking*. Oslo: Kulturdepartementet.

Meld.st. 23 (2011-12). (2012). *Visuell kunst*. Oslo: Kulturdepartementet.

Meld. St. 19 (2012-2013). (2013). *Regjeringens internasjonale kulturinnsats*. Oslo: Utenriksdepartementet.

NOU 2013:4. (2013). *Kulturutredningen 2014*. Oslo: Kulturdepartementet.

St.meld. nr. 21 (2007-2008). (2008). *Samspill. Et løft for rytmisk musikk*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

St.meld. nr. 32 (2007-2008). (2008). *Bak kulissene*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

St.meld. nr. 24 (2008–2009). (2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

St.meld. nr. 49 (2008-2009). (2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

St.prp. nr. 76 (2005-2006). (2006). *Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 20. oktober 2005 om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk*. Oslo: Utenriksdepartementet.

Øvrig litteratur

Bjørnsen, Egil, Lind, Emma og Hauge, Elisabeth S. (2012). *Kunstkonsum i storbyene. En studie av brukerne og ikke-brukerne av det offentlig finansierte kulturtilbudet i byene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand*. Kristiansand: Agderforskning. FoU-rapport nr. 7/2012.

Danielsen, Arild (2006). *Behaget i kulturen. En studie av kunst- og kulturpublikum*. Oslo: Norsk kulturråd.

Danielsen, Kristin (2010). Hva er publikumsutvikling? I: *Om publikumutvikling*. Bergen: Norsk publikumsutvikling. S. 7-8.

Espelien, Anne og Gran, Anne-Britt (2011). *Kulturnæringens betydning for norsk økonomi. Status og utvikling 2000-2009*. Menon-publikasjon nr. 9/2011.

Ryssevik, Jostein og Vaage, Turid (2011). For en neve dollar mer. En evaluering av den statlige støtten til regionale filmfond. Bergen: ideas2evidence. ideas2Evidence-rapport nr. 9/2011.

Vaage, Odd Frank (2013). *Norsk kulturbarometer 2012*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.